

**„Немили-недраги“
(I глава), Иван Вазов**

В този урок ще научите:

- какво представлява литературният жанр „повест“;
- какво позволява „Немили-недраги“ да се нарече повест;
- кога е създадена Вазовата повест „Немили-недраги“;
- как въздейства заглавието на творбата;
- каква е ролята на първата глава от творбата;
- какви са особеностите на първата глава;
- какво е характерно за повествователя, героите и художествените образи;
- какви са художествените особености на творбата – мотиви, конфликти, проблеми.

Какво представлява литературният жанр „повест“?

Повестта е прозаическа литературна форма. Тя се различава от разказа по това, че художественото време обхваща по-дълъг период, а пространството е по-обширно и разнообразно. Също така героите обикновено са повече, отколкото в класическия разказ, и са обхванати от по-сложни и разностранни линии на сюжета и на събитията в него.

„Натюрморт с три книги“ – картина от световноизвестния нидерландски художник Винсент ван Гог (1853 – 1890), Музей на Ван Гог, Амстердам, Нидерландия

Сравнение между разказа и повестта

	РАЗКАЗ	ПОВЕСТ
време	Обикновено действието се развива в кратък отрязък от време	Обикновено действието се развива в по-продължителен отрязък от време
пространство	Ограничено пространство (обикновено действието е съсредоточено в едно определено място)	По-обширно и разнообразно пространство (обикновено действието се развива на различни места)
герои и сюжетни събития	Ограничен брой герои с един отчетлив главен герой; обикновено сюжетът се развива чрез една централна случка	По-голям брой герои, обвързани в разностранни отношения; различни случки и събития в сюжета

„Немили-недраги“ като повест

„Немили-недраги“ е повест, защото:

- образите и картините в творбата изграждат един цялостен свят, в който център е българският хъш;
- въпреки че няма единна сюжетна линия, отделните епизоди оформят детайлна представа за живота на българските емигранти в Браила;
- събирателният образ на българския хъш – главен герой в произведението, въплъщава чертите на отделните герои.

Румънският град Браила през втората половина на 19. век – стара пощенска картичка

Творческа история на „Немили-недраги“

Вазовата повест е написана през 1883 г. в Пловдив. Авторът е пребивавал известно време в Румъния и е опознал отблизо живота на българските хъшове. Впечатленията си е пресъздал в своето произведение, дори за първообраз (прототип) на Бръчков е използвал себе си.

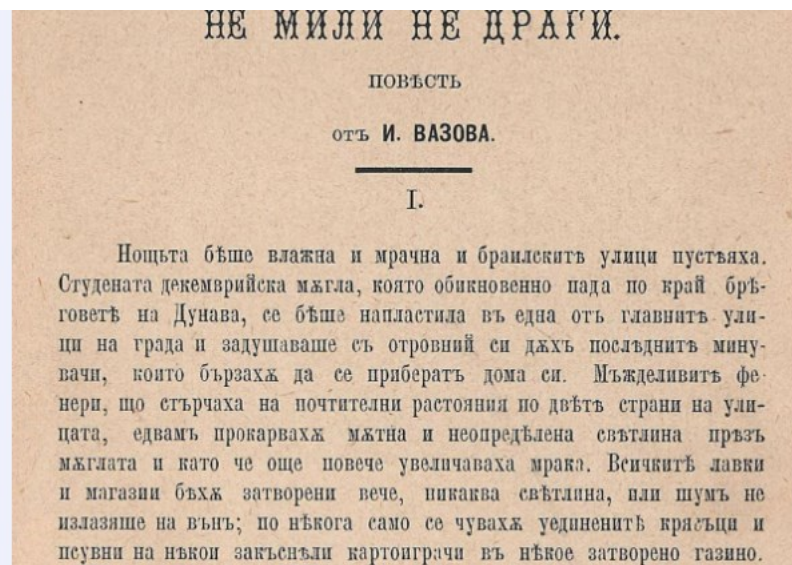

За първи път Иван Вазов публикува своята повест „Немили-недраги“ през 1883 г. в сп. „Наука“.

Заглавието „Немили-недраги“

- Тълковният речник казва за прилагателното „немил-недраг“: „не е мил, драг, скъп никому, за когото никой не милее, не жали“. Макар и косвено, в I глава хъшовете са представени именно така.

- От описанията на местата в чуждия град, чиито съдържатели са българи, както и от обяснението на повествователя кои в Браила се наричат „народни“, става ясно, че това са хора, които са били принудени да напуснат отечеството след участието си в четите, водили битки в Балкана, и да намерят спасение в чуждата страна, където са изгнаници.

Началото на повестта „Немили-недраги“ при първата публикация на творбата. Тогава правописните правила са били други.

- За мъченическата участ на Вазовите „немили-недраги“ говорят косвено студът, мракът и пустотата, които царуват в Браила, описанието на мизерната обстановка в кръчмата на Странджата и следите от болестите и недоимъка по лицата на съдържателя и на посетителите.

Ролята на I глава в сюжета на повестта

- Въвежда в действието, без да разказва някаква конкретна случка.
- Представя времето и мястото на действието, а също и някои от героите – най-често участващите в събитията, за които се разказва по-нататък.
- Изградена е от описания: на обстановката в румънския град; на „българските места“ в Браила; на битовата обстановка в кръчмата на Странджата; на посетителите.

Гъстата мъгла, обгърнала Браила, подсказва, че хъшовете имат неясно бъдеще.

Какви са особеностите на I глава от повестта „Немили-недраги“?

I глава представя:

- историческото време, в което се развива действието – 70-те години на 19. век;
- мястото, където се развива по-голямата част от действието – румънския град Браила;
- част от героите, които участват в действието: Странджата – най-стария, Македонски – най-противоречивия, Хаджият и Попчето, Бръчков – най-младия.

I глава е изградена от поредица описания, които „се движат“:

- от по-общото към по-конкретното;

- между полюсите на жалкото и величавото.

Описанията в I глава са съчетани с:

- диалог, който дава възможност впечатленията на читателя за хъшовете да се затвърдят и допълнят чрез речева характеристика;
- думи на повествователя, които пряко характеризират присъстващите в кръчмата на Странджата и чрез които са открити образите на най-стария и най-младия.

Описанията в I глава са подредени така, че представата за хъшовете става все по-конкретна; диалогът и осезаемото въздействие на словото на повествователя изграждат началната представа за героите на творбата и за техния свят, белязани едновременно и от трагичното, и от величавото.

Така още в I глава се проявяват характерни за Вазовия творчески стил особености: подчиняване на описанията на цялостното послание, вложено в текста, и пряко заявена оценка на повествователя за героите – за тяхната нравственост, за качествата им, за житейския им избор.

Кръчмата на Странджата в постановка на „Хъшове“ на сцената на Драматичния театър „Сава Огнянов“ – Русе

Какво е характерно за повествователя, героите и художествените образи?

Повествователят

Присъства осезаемо в повествованието.

- През неговия поглед са представени описанията на обстановката и на героите.
- Долавят се възхищението му към хъшовете и съчувствието, което поражда изгнаническата им участ.

Градът

Характеризиран е чрез важни по смисъл детайли:

- непрогледен мрак – вечер е; мъглата е гъста; уличните фенери светят с мътна и неопределена светлина и като че сгъстяват мрака;

- студ – декември е; мъглата усилва студа;
- пустота – последните минувачи бързат да се приберат; улиците пустеят; лавките и магазините са затворени; чуват се уединени викове на закъснели картоиграчи в някое затворено казино.

Светецото прозорче

- Контрастира на всеобщия мрак;
- равно със самата земя, малко, защитено с железни пръчки;
- открива съществуването на една „будна“ кръчма.

Кръчмите, кафенетата и тютюнджийските лавки, държани от българи

Представят един различен свят в чуждия град:

- украсени са с „чудновати“ надписи, които звучат като девизи;
- изображенията на вътрешната страна на тютюнджийските лавки са изгубили първоначалното си значение да привличат вниманието към тютюна, който се продава в тях; допълнителните детайли, привнесени от съдържателите българи, са ги превърнали в знак на омразата към робството.

Кръчмата на Странджата

Поражда противоречиви впечатления и оценки:

- съдържателят и посетителите ѝ живеят в крайна бедност – приземно помещение, спарен въздух, полуразбита лампа, оскъдно имущество на съдържателя...;
- съдържателят и посетителите ѝ са хора с висок дух и славно минало – картините ги представят като герои, посветили се на борбата на отечеството си за освобождение, верни на своя идеал въпреки изгнаническата си участ.

Съдържателят на кръчмата и посетителите хъшове

Пораждат противоречиви впечатления и оценки:

- от една страна, всички герои, макар да са индивидуализирани чрез специфични за всеки от тях детайли, имат болезнен вид, който говори за труден живот в борба с глада и бедността;
- от друга страна, изобразените хъшове са хора с героично минало, които продължават да вярват в своя идеал и черпят вдъхновение от спомените за славни битки и от мечтите за нови подвизи в Балкана.

Характеристика на героите

Бръчков

Странджата

Син на богат свищовски търговец

Бледолик, болнав,
сух като скелет човек

Хаджият

Попчето

Македонски

Бръчков

Момък със сухо, дългнесто,
жълтеникаво лице,
с остра брада без косми

Млад човек с черно и нагърчено
от преждевременна старост
бръснато лице

Висок мъж с дребно и надупчено
от шарката лице

Двайсетгодишно момче, което
носи чертите на невинността и
ентузиазма

Попчето

Странджата

Някогашен участник в четата на
Филип Тотю, който поглажда
невидимата си брада

Мъж, най-снажен сред хъшовете,
дълголик, сух, жълт,
с гъста черна брада

Кои са основните мотиви в I глава на „Немили-недраги“?

- изгнаничеството
- саможертвата
- приемствеността в борбата
- погубената младост

КОИ СА ОСНОВНИТЕ КОНФЛИКТИ И ПРООЛЕМИ В I глава на „Немили-недраги“?

А) Конфликтите:

- между хъшовете и носителите и крепителите на робството;
- между хъшовете и враждебната към тях среда в чуждия град;
- между съдържателя на кръчмата – човек, за когото истината е над всичко, и Македонски, който преувеличава или изопачава истината, за да придаде по-героично звучене на своя разказ.

Б) Проблемите:

- Каква е участта на хората, които са тринудени да търсят спасение в чужда страна?
- Може ли да съжителстват в живота на един човек жалкото и величавото?

Димитър Тодоров – Димитрото,
известен хъш и Ботев четник,
вероятно прототип на героя,
наречен в „Немили-недраги“

Димитрото

Вече можете да отговорите на въпросите:

- Какво представлява литературният жанр „повест“?
- Защо „Немили-недраги“ се определя като повест?
- Каква е творческата история на Вазовата повест „Немили-недраги“?
- Какъв е смисълът, вложен в заглавието на творбата?
- Каква е ролята на първата глава в композицията на произведението?
- Какви са особеностите на първата глава?
- Какво е характерно за поведователя, героите и художествените образи?
- Какви са художествените особености на творбата – мотиви, конфликти, проблеми?

Свържете частите от описанията със съответните герои.

лукави, дръзки очи

Попчето

невидима брада

Хаджият

лице сухо, дългнесто

Македонски

Свържете имената на героите от повестта „Немили-недраги“ с тяхното описание.

Най-старият от тях, който беше най-снажен, дълголик, сух, жълт с гъста черна брада.	
Оня, който разказваше, беше един висок мъж с дребно и надупчено от шарката лице, с дълги сиви мустаци и с лукави, дръзки очи.	
Той имаше лице сухо, дългнесто, жълтеникаво, което се окончаваше с една остра брада без косми.	
До Хаджият седеше други млад човек с черно и нагърчено от преждевременна старост лице, бръснато. Той беше поп и беше участвал в четата на Тотя. Сега беше хъш.	

...най-младият от всичките, почти хлапак с фес. Мечтател, идеалист, ветреник – той искаше да вкуси от сладостта на неизвестното и новото.	Бръчков
---	----------------

Хаджият

Странджата

Македонски

Попчето

Каква е основната художествена задача на I глава на повестта?

- Акцентираща върху недоимъка и страданията на хъшовете.
- Представя в идеализиран вид живота на хъшовете.
- Представя духовното богатство на хъшовете в контраст със средата, в която живеят.
- Показва живота в изгнание като прекъсване на всички връзки с родината.

Коя от изброените особености е валидна за I глава от повестта „Немили-недраги“?

- Повестователят не изразява своето отношение към героите.
- Началният пейзаж няма връзка с участието на хъшовете в чуждия град.
- В I глава преобладават повествованието и разсъждението.
- Представата за живота на хъшовете се гради предимно от описания.

Свържи описанията с героя, за когото се отнасят.

„висок мъж с дребно и надупчено от шарката лице“

„мечтател, идеалист, ветреник“

„млад човек с черно и нагърчено от преждевременна старост“

„най-старият, най-снажен“

Бръчков

Странджата

Попчето

Македонски

0%

1 / 4

опити

грешки

Кой от следните изрази НЕ е наименование на място в Браила, посещавано от българи?

- Български лев
- Да живее храбрият Странджа – знаменосец!
- Народна кръчма на Знаменосецът
- Филип Тотю, храбри Български войвода

0%

1 / 3

опити

грешки

